

[...] Niepostrzeżenie podmieniono kulturę na popkulturę i rozrywkę. Obrócono znaki. Powolne procesy kulturotwórcze błyskawicznie straciły sens i znaczenie. Zamiast krytyki i opinii pojawiły się rankingi. Systemy ocen, gwiazdek, like'ów. Twórcy [...] okazali się nieodporni na korupcję wolnego rynku. Wytworzyliśmy osobliwy przemysł pogardy, w którym twórcy zamiast brać odpowiedzialność za widzów, zaspokajali ich najgłupsze pragnienia [...]

Fragment przemówienia reżysera
Krzysztofa Warlikowskiego
w Parlamencie Europejskim

Piotr Kruszczyński

KONCEPCJA PROGRAMOWO-ORGANIZACYJNA

dla Teatru Nowego im. Izabelli Cywińskiej w Poznaniu na lata 2024-2028

I. WSTĘP

Dzisiejsza kultura, nie istniejąca już niemal bez przedrostka *pop*, złożona jest z łatwo dostępnych ofert, bardzo szerokiego wachlarza propozycji podawanych jak na tacy *wszystkożernemu* społeczeństwu. Ich dystrybucja opiera się głównie na kuszeniu i uwodzeniu, przy zaniechaniu waloryzacji jakościowej.

Jak w tym świecie ma funkcjonować nowoczesny teatr, o ile pojęcia tego nie uznamy za założenia za oksymoron?

Jak powinien zareagować na niewątpliwy kryzys tradycyjnych form komunikacji, na spadek jakości intelektualnego oraz estetycznego przekazu promowanego za pośrednictwem innych, łatwiej dostępnych mediów?

Czy ma podjąć próbę odbudowania społecznego gustu i ambicji odbiorców, czy dostosować się do panującego trendu łatwej konsumpcji?

Na ile powinien dokonywać estetycznych zapożyczeń, by docierać do szerokiego grona widzów, otwierając możliwość regularnego korzystania z dóbr tzw. *kultury wysokiej*?

II. ZAŁOŻENIA OGÓLNE

Pragnę tworzyć w powierzonych mi instytucji teatr publiczny, który stanowi próbę ambitnej odpowiedzi na - szczególnie silnie promowany w Polsce ostatnimi czasy - nurt konsumowania kultury jako rozrywki *lekkiej, łatwej i przyjemnej*. Realizację tej idei zamierzam przeprowadzić opierając się na wizji Teatru, którą dla uproszczenia określe skrótowo **w.i.t.e.:**

- **w** jak Teatr **współodpowiedzialny** za społeczność i rzeczywistość, w której funkcjonuje;
- **i** jak Teatr **interaktywny** bazujący na przepływie myśli, energii i wzajemnym oddziaływaniu sceny i widowni;
- **t** jak Teatr **towarzyszący** życiu codziennemu widzów, nieodświętny, rozumiany jako dobry snobizm, podnoszący kompetencje kulturowe;
- **e** jak Teatr **empatyczny** oparty na wierze w ludzkość, w naturę człowieka wraz z jego skłonnością do wspólnotowych przeżyć.

Wyobrażam sobie Teatr Nowy w Poznaniu w nadchodzących sezonach artystycznych jako międzypokoleniowy *dom sztuki*, przestrzeń twórczych spotkań zarówno artystów, jak i widzów.

III. ZAŁOŻENIA SZCZEGÓŁOWE

1. ZRÓZNICOWANY REPERTUAR

Jestem przekonany, że Teatr Nowy - jako jeden z zaledwie dwóch publicznych teatrów dramatycznych w mieście i czterech w regionie - nie powinien ulec tematycznemu i estetycznemu sprofilowaniu. Zróznicowana i bogata oferta repertuarowa była i jest dla naszej Instytucji gwarancją zaufania ze strony ponad pięćdziesięciu tysięcy widzów rocznie. Docieranie do nowych odbiorców jest szczególnie odpowiedzialnym zadaniem, zwłaszcza w kontekście danych zawartych w *Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku*. Dane te świadczą o potrzebie ciągłego wzrostu zainteresowania Wielkopolan ofertą kulturalną. Teatr Nowy będąc od wielu lat teatralną wizytówką regionu, powinien nadal odgrywać w tej dziedzinie kluczową rolę. Kontynuując politykę promocyjną pod hasłem *teatr - miejscem dla wszystkich* zamierzam konsekwentnie budować zaufanie do teatru jako miejsca inkluzywnego i egalitarnego. W konstruowaniu repertuaru pragnę trwale utrzymać stworzoną zasadę *ścieżki edukacyjnej* dla widzów, po której mogą się oni poruszać w zależności od nabytych kompetencji odbioru: spektakl dla dzieci i młodzieży, rodzinna komedia, kostiumowa klasyka, dramat muzyczny, nowa interpretacja klasycznego motywu, dramat współczesny, spektakl postdramatyczny, performance - to droga kolejnych *wtajemniczeń*, które znajdują się w już w szerokiej ofercie repertuarowej Teatru Nowego. Warto ją kontynuować poprzez konsekwentną wymianę w nadchodzących sezonach spektakli najstarszych i zgranych - na nowe, wypełniające brakujące miejsca w edukacyjnej mozaice.

W kolejnych sezonach artystycznych zakładam realizację minimum 4-5 premier w każdym roku budżetowym (2 na Scenie im. Łomnickiego i 2-3 na Scenie im. Kwaśniewskiej oraz Trzeciej). Taka liczba nowych realizacji to minimum zapewniające zespołowi artystycznemu regularne wyznaczanie nowych twórczych zadań. Wymaga to w obecnych warunkach cenowych wyodrębnienia z dotacji podmiotowej Organizatora kwoty około 1,25 mln złotych na działalność merytoryczną. Budżet przeznaczony na realizację działań artystycznych będę starał się zwiększyć wnioskując przede wszystkim o środki z programów MKiDN oraz - ewentualnie - z dotacji celowych od Organizatora, co kilkakrotnie miało miejsce w ostatnich latach. Zakładam też możliwość realizowania koprodukcji i zapraszania do współpracy innych podmiotów, w tym z obszaru NGOS.

W każdym z kolejnych sezonów mam zamiar zapraszać do współpracy, tak jak dotąd, twórczynie i twórców reprezentujących różne pokolenia. Ze znanych i uznanych osób reżyserujących w Teatrze Nowym zamierzam podtrzymać dotychczasową, ze wszech miar udaną, współpracę z: Janem Klątą (*Czerwone nosy* i *Sen nocy letniej*), Zdenką Pszczółowską (*Woyzeck*, *Alicja w krainie czarów* - w przygotowaniu), Marcinem Wierchowskim (*Jeżyce Story*, *Alte Hajm/Stary dom*), Jerzym Satanowskim (*Mister Barańczak*, *Kanapka z człowiekiem*), Arturem Romańskim (*Osiecka dla dziecka - Rapete, papete, pstryk*). Poza wymienionymi osobami prowadzę stały dialog z innymi twórczyniami i twórcami, starając się przede wszystkim w miarę możliwości regularnie oglądać ich najnowsze spektakle.

Zamierzam podtrzymać dobre relacje z organizatorami przeglądów teatralnych, w których Teatr Nowy w minionych latach często, z sukcesami, uczestniczył. Jako bardzo istotną uznaję możliwość swobodnego profilowania repertuaru w kolejnych sezonach również pod kątem festiwalowych trendów. Wystawienie co roku tekstu klasycznego i polskiej sztuki współczesnej pozwoli utrzymać duże zainteresowanie Teatrem Nowym kuratorów i dyrektorów najważniejszych krajowych imprez (*Klasyka Żywa*, *Festiwal Szekspirowski*, *Boska Komedia*, *Konkurs na Wystawienie Polskiej Sztuki Współczesnej*). Pragnę też w nadchodzących sezonach zwrócić baczną uwagę na monitorowanie rynku teatralnego w Polsce i Europie, w tym również poprzez osobiste uczestniczenie w przeglądach i festiwalach, w celu stałego zapoznawania się z dziełami twórców, także debiutujących; na śledzenie ich rozwoju, orientowanie się w aktualnej dyspozycji, by zminimalizować ryzyko ewentualnej artystycznej *wpadki*. Temu celowi podporządkowane mają być także coroczne przeglądy czytań performatywnych (*Tydzień Młodego Teatru*, *Dramaty Nowe*), służące stworzeniu równych, sprawiedliwych szans wejścia do teatralnego obiegu dla najbardziej

utalentowanych debiutantek i debiutantów oraz pozostałych twórców o mniejszym dotąd dorobku.

2. DZIAŁANIA EDUKACYJNE

Wśród istotnych wyzwań dla regionu, zawartych we wspomnianej już *Strategii rozwoju województwa do roku 2030*, mieści się również *kształtowanie postaw i kompetencji budujących kapitał społeczny i kulturowy, takich jak: kooperatywność, komunikatywność i kreatywność*. Teatralna działalność edukacyjna jest idealnym narzędziem wspierającym wymienione wartości. Jest też ona niezbędna dla utrzymania podstawowej, statutowej działalności publicznego teatru repertuarowego na właściwym poziomie frekwencyjnym i sprzedażowym. Dysponując już istniejącą, rozbudowaną ofertą dla dzieci i młodzieży, planuję skupić się w najbliższych sezonach na wykreowaniu nowych wydarzeń proponowanych dorosłym, ze szczególnym uwzględnieniem osób senioralnych i nauczycieli. Moim zamiarem jest powstanie szerokiego wachlarza tzw. *działań parateatralnych* opartych na krytycznym myśleniu, komunikacji społecznej, kooperacji i kreatywności.

W istniejącej ofercie edukacyjnej dla widzów najmłodszych zakładam kontynuację cyklu *Nowy czyta dzieciom* oraz serii warsztatów wprowadzających dzieci i młodzież w świat teatru. Do sprawdzonej już inicjatywy *Rodzice w Nowym* chciałbym dodać kolejne propozycje wspólnotowego, rodzinnego przebywania w Teatrze. Wśród inicjatyw przeznaczonych dla dorosłych widzów kluczową będzie popremierowy cykl spotkań z twórcami pod prowokacyjnym i dwuznacznym hasłem *Teatr się skończył*. Program edukacyjny powstały wokół premier chcę oprzeć na modułach tematycznych, wybieranych w zależności od kształtowania się repertuaru w danym sezonie (np. problematyka funkcjonowania rodziny w oparciu o premiery sezonu 2023/24: *Powrót Odysa* S. Wyspiańskiego, *Lot nad kukułczym gniazdem* K. Kesey'a, *Zmierzch długiego dnia* E. O'Neill, *I dlatego nie masz męża* H. Brooks).

Nieodwracalne starzenie się populacji (wg szacunków zawartych w *Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego* osoby w wieku 65+ stanowiąc będą w 2030 roku aż 21% ludności Wielkopolski) każe zwrócić szczególną uwagę na stworzenie oferty kulturalnej dla senierek i seniorów. Z tego względu - niezależnie od stałych propozycji repertuarowych adekwatnych do potrzeb wieku - zamierzam tworzyć specjalne zajęcia dedykowane osobom senioralnym. Pierwszy ich cykl, zainicjowany już w kwietniu i maju bieżącego roku, spotkał się z ogromnym zainteresowaniem. Planuję poszerzenie tej oferty.

Szczególną troską zamierzam też otoczyć zajęcia teatralne dla kadry pedagogicznej. Obietnica partnerstwa i stałej współpracy ze strony Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli gwarantuje powstanie rzetelnej oferty warsztatowej dla nauczycieli wraz z przygotowaniem przez Teatr Nowy specjalnych materiałów dydaktycznych do wybranych spektakli.

3. OFERTA DODATKOWA - Nowy +

Mając w repertuarze spektakle wybitnych twórczyń i twórców polskiego teatru, także o nazwiskach rozpoznawalnych poza Polską i pracujących w zagranicznych systemach teatralnych, pragnę zwiększyć zainteresowanie naszą ofertą partnerów zagranicznych. Taka międzynarodowa wymiana kulturalna doskonale wpisuje się w samorządową misję promocji i umacniania pozycji Wielkopolski w Europie do roku 2030. Dlatego pragnę w nadchodzących sezonach podjąć starania o organizację w Teatrze Nowym międzynarodowych wymian teatralnych opartych na tematycznej konfrontacji przedstawień (w latach 2025-26). W dalszej perspektywie obejmującej lata 2027-28 chciałbym podjąć starania o międzynarodową koprodukcję, która stwarzałaby możliwość aktywnego włączenia się Teatru Nowego w międzynarodowy obieg festiwalowy, a - być może - doprowadziłaby do powstania idei wielkopolskiego przeglądu zagranicznych teatrów, który obejmowałby najlepsze przedstawienia w obrębie jednego, wybranego w danym roku tematu. Wiązałoby się to z nową, niebagatelną wartością promocyjną dla naszego regionu. Biorąc pod uwagę aktualne trendy tematyczne, hasłem pierwszej edycji festiwalu można by uczynić *ŻYCIE PRZEPISANE*, skupiając się na wyborze modnych scenicznych

adaptacji znanych biografii. Zdaję sobie sprawę, że idea międzynarodowej imprezy organizowanej w Teatrze Nowym wymaga kilku źródeł finansowania, jednak jej potencjał promocyjny i kulturotwórczy dla Wielkopolski z pewnością wart jest takiej inwestycji. Jestem przekonany, że organizacyjnie i artystycznie Teatr Nowy jest gotów na podjęcie tego wyzwania.

Pozostałe inicjatywy z oferty **Nowy +**, które planuję w zależności od bieżących potrzeb oraz pozyskanych środków, to:

- czytania performatywne scenariuszy filmowych przybliżające teatrowi *popkulturę wysoką*, rozumiane jako kompromis korzystający z magnetycznej mocy popularnych tematów i ikon,
- cykl *CYWA* prezentujący *eventy* artystyczne oparte na dialogu z inscenizacjami legendarnej dyrektorki, patronki naszego Teatru,
- udostępnianie przestrzeni foyer NGOS-om, lokalnym twórcom, ludziom z inicjatywą,
- *speed date* z dyrektorem, dramaturgiem, kierownikiem promocji, etc. - jako sposób na ożywienie inicjatyw lokalnych organizowanych pod patronatem lub we współpracy z Teatrem.

W ślad za niedawno przeprowadzoną adaptacją przestrzeni Teatru Nowego dla osób z niepełnosprawnością, chcę także kontynuować twórczo ideę otwartości na wszelkie środowiska mniejszościowe, dotąd będące na marginesie, w tym także imigracyjne. Dobrym przykładem są funkcjonujące obecnie w Teatrze Nowym rezydencje artystyczne, które służą pomocą w kształtowaniu programu dla ludności ukraińskiej. Inicjatywa jest współfinansowana przez Instytut Teatralny w Warszawie. Efektem tej współpracy była premiera spektaklu *Zamknięte pokoje* autorstwa naszej rezydentki z Ukrainy, Marii Bruni.

Z wydarzeń okolicznościowych pragnę podtrzymać sprawdzoną, wypracowaną przez sześć sezonów i rozpoznawalną w Polsce, markę konkursu wokalnego w ramach Festiwalu *Pamiętajmy o Osieckiej*. Nowa inicjatywa związana z Festiwalem to poszerzenie programu dwudziestej siódmej jego edycji o twórczość pozostałych znakomitych polskich poetów piosenki (Jeremiego Przybory, Wojciecha Młynarskiego, Jonasza Kofy). Dotacja celowa na to wydarzenie została już przyznana przez Organizatora.

IV. INWESTYCJE I REMONTY

Aby Teatr Nowy mógł być całodziennym miejscem przebywania, wspomnianym *domem sztuki*, potrzebne jest podtrzymanie stałych inwestycji w jego infrastrukturę. Dotychczasowa współpraca z Samorządem, jak i wyznaczone cele operacyjne dla Wielkopolski do roku 2030, w tym *wsparcie funkcjonowania wielkopolskich instytucji kultury na jak najwyższym poziomie*, pozwalają z optymizmem patrzeć w przyszłość. Poza dokonaną już w bieżącym roku przebudową wejść na Scenę Nową i Trzecią, należy pilnie poprawić estetykę i jakość strefy dla widzów Dużej Sceny. Chodzi o stworzenie miejsca komfortowego, a przy tym przytulnego i nieelitarnego, w którym przebywanie będzie przyjemne także poza czasem grania przedstawień. Ważnym elementem wpływającym na jakość goszczenia widzów jest i będzie dobra współpraca z najemcą pomieszczeń restauracyjno-bufetowych.

Wobec błyskawicznego rozwoju techniki i technologii teatralnej, koniecznością stało się regularne inwestowanie w bazę sprzętową, a w szczególności:

- światła inteligentne (oparte na technologii LED, sprzyjającej oszczędności energii),
- multimedia (projektory, kamery, monitory),
- sprzęt akustyczny (mikrofony i odsłuchy).

Nagląda jest też potrzeba stworzenia własnego studia nagrań, by - podobnie jak w przypadku wypożyczania projektorów multimedialnych - ograniczyć koszty corocznie przeznaczone na ten cel u zewnętrznych usługodawców. Środki na adaptację pomieszczenia i wyposażenie studia nagrań zostały już zabezpieczone przez Organizatora w budżecie Teatru na rok 2024.

Trzeba zaznaczyć, że wszystkie wymienione inwestycje sprzętowe znacząco wpłyną na obniżenie kosztów produkcji i eksploatacji przedstawień, w których Teatr posiłkuje się wypożyczonym sprzętem i korzysta z usługodawców zewnętrznych.

Z mniejszych, ale istotnych prac remontowych, odnowienia wymagają - oprócz wspomnianego już foyer Dużej Sceny - głównie pomieszczenia administracyjne, garderoby aktorskie i toalety.

V. KAPITAŁ LUDZKI

Teatr Nowy w Poznaniu tworzą ludzie, którzy z oddaniem i poświęceniem dbają o wysoki poziom usług kulturalnych świadczonych każdego wieczoru mieszkańcom Wielkopolski. Nasze spektakle opierają się na umiejętnościach znakomitego, wielopokoleniowego zespołu artystycznego, który jest gotowy do podjęcia najtrudniejszych wyzwań. O jego jakości nie trzeba nikogo przekonywać, a siła zespołowości - zapoczątkowana za dyrekcji Izabelli Cywińskiej - wciąż w nim trwa, o czym świadczą niezmiennie znakomite opinie widzów i środowiska teatralnego.

Obecny zespół administracyjno-techniczny Teatru Nowego w Poznaniu, zbierający mnóstwo pochwał od przyjezdnych realizatorów i mający w Polsce doskonałą opinię, wymaga tylko drobnych uzupełnień. Priorytetowe będzie w najbliższym czasie powiększenie o jedną osobę zespołu działu promocji, zatrudnienie kompetentnego pedagoga teatralnego - specjalisty do spraw edukacji dorosłych, a także - w pionie technicznym - specjalisty do spraw multimedialnych.

Diagnozowaniu i kształtowaniu właściwych relacji międzyludzkich w zespole Teatru służy coroczna kontrola zarządcza, opierająca swą rzetelność na aktualizowaniu i dostosowywaniu pytań zawartych w ankiecie do bieżących potrzeb instytucji. Wychodzeniu z kryzysu pandemii sprzyjają, prowadzone przez współpracującą z Teatrem psychologkę, warsztaty z komunikacji. Będą one kontynuowane w miarę potrzeb. Obowiązująca w Teatrze Nowym *Karta etyki* i powołana jej zapisami, wybrana demokratycznie przez pracownice i pracowników Teatru *Komisja etyki* pod przewodnictwem *Osoby zaufania*, gwarantują szybkie wyjaśnianie ewentualnych naruszeń i konfliktów interpersonalnych.

Na kontynuację i dalszy rozwój zasługuje dbałość o wszelkie formy doskonalenia zawodowego zespołu: administracyjnego, artystycznego i technicznego. Zorganizowane przez dyrekcję Teatru i odbyte niedawno szkolenie z dostępu do informacji publicznej wykazało, jak wiele nowych wyzwań i wymagań stoi przed kadrą zarządzającą i zespołem pracowniczym nowoczesnie funkcjonującej instytucji. Te i pozostałe nowe obszary teatralnej codzienności z pewnością wymagać będą szczególnej troski oraz merytorycznego przygotowania, między innymi w formie regularnych i fachowych szkoleń.

/Piotr Kruszczyński/